

N:o 86.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående eftergift å arrendeafgifterna för arrendeåret 1902—1903 för utarrenderade kronoegendomar inom vissa län; gifven Stockholms slott den 13 mars 1903.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen medgifva,

att samtliga arrendatorer af för statsverkets räkning utarrenderade egendomar inom Stockholms, Uppsala, Södermanlands och Västmanlands län må å arrendeafgifterna för arrendeåret 14 mars 1902—14 mars 1903 åtnjuta eftergift med tjugu procent, att afdragas å den del af arrendebeloppet, som ännu må vara obetald, eller, där arrendeafgiften blifvit till fullo gulden, uppbäras kontant, att afkortas å 1902 års arrendemedel.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF.

Theodor Odelberg.

*Utdrag af protokollet öfver jordbruksärenden, hållet inför Hans
Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å
Stockholms slott den 13 mars 1903.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern **BOSTRÖM**,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **LAGERHEIM**,
Statsråden: **CRUSEBJÖRN**,
ODELBERG,
HUSBERG,
PALANDER,
WESTRING,
RAMSTEDT,
BERGER,
MEYER och
VON FRIESEN.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet **Odelberg** anförde
härefter:

Hos Kungl. Maj:t hafva åtskilliga kronoarrendatorer inom Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Skaraborgs, Värmlands, Örebro och Västmanlands län i underdånighet anhållit att Kungl. Maj:t måtte bereda sökandena lindring vid utgörandet af arrendeafgifterna för arrendeåret 14 mars 1902—14 mars 1903; och har i sådant afseende begärts, af sökandena från Jönköpings och Skaraborgs län nedsättning i arrendeafgifterna med 20—50 procent af samma afgifter samt af sökandena från öfriga län dels nedsättning i arrende-

afgifterna med 20—25 procent, dels ock anstånd med erläggande af en del af det efter nedsättningen återstående arrendebeloppet.

Till stöd för de underdåniga ansökningarna hafva sökandena samstämmigt åberopat, hurusom skörderesultaten inom ifrågavarande län under nästlidna år varit särdeles ogynnsamma, och att sökandenas ekonomiska ställning i följd däraf vore mycket bekymmersam; hvarjämte sökandena från Stockholms, Uppsala, Södermanlands och Västmanlands län tillika framhållit, att jämväl under år 1901 missväxt inom dessa län varit rådande.

Öfver ansökningarna hafva Kungl. Maj:ts befallningshafvande i de olika länen, efter att hafva inhämtat yttranden från vederbörande domänintendenter och i vissa fall jämväl från kronofogdarne inom länen, afgifvit underdåniga utlåtanden.

Jag tillåter mig i detta sammanhang erinra, att Kungl. Maj:t, vid underdånig föredragning den 6 innevarande mars utaf ifrågavarande, från kronoarrendatorer inom Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Västmanlands, Östergötlands, Kronobergs och Örebro län inkomna ansökningar, i hvad samma ansökningar afsåge erhållande af anstånd med erläggande af arrendeafgifterna för året 14 mars 1902—14 mars 1903, i öfverensstämmelse med hvad domänstyrelsen föreslagit, medgifvit anstånd med erläggande af halfva berörda arrendeafgifter för kronoarrendatorer inom Stockholms, Södermanlands och Östergötlands län till den 1 nästkommande oktober samt inom Uppsala och Västmanlands län till den 1 därpå följande november, men däremot icke funnit skäl att i berörda afseende till de utaf arrendatorer inom Örebro och Kronobergs län ingifna ansökningar lämna bifall.

De ansökningar, jag nu anhåller att få underställa Kungl. Maj:ts pröfning, äro alltså de från Jönköpings, Skaraborgs och Värmlands län inkomna i hela dess omfattning samt de från öfriga län inkomna i hvad de afse nedsättning i arrendeafgifterna.

Beträffande sålunda nu ifrågavarande delar af ärendet inhämtas af de utaf myndigheterna afgifna utlåtanden hufvudsakligen följande.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Värmlands och Örebro län hafva samtliga beträffande skördeförhållandena nästlidna år meddelat, att, ehuru skörden till väsentlig del skadats af frost eller ogynnsamt bergningsväder och året i följd häraf för jordbrukarne ej varit så gynnsamt som de närmast föregående åren, det dock ej varit så dåligt, att missväxt kunde anses hafva varit rådande, hvilket antagande jämväl styrktes däraf, att blott

ett fåtal af de olika länens kronoarrendatorer förenat sig i de underdåniga ansökningarna, och hafva Kungl. Maj:ts samtliga bemälda befallningshafvande i betraktande häraf och då de för kronoegendomarna i länen utgående årliga arrendebeloppen icke kunde sägas vara bestämda till så höga belopp, att ett enda års dålig skörd kunde gifva anledning till afkortning å arrendena, i likhet med domänintendenterna i dessa län, med undantag af domänintendenten i Jönköpings län, som förordat 10 procents nedsättning för samtliga kronoarrendatorer inom länet utom vissa uppgifna, afstyrkt nådigt bifall till de underdåniga ansökningarna i hvad de afsåge nedsättning i arrendena.

Däremot har Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Värmlands län, lika med domänintendenten i länet, förordat anstånd till den 15 nästkommande november med erläggandet af halfva arrendeafgifterna.

Domänintendenten och Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Skaraborgs län hafva, under framhållande, att skörderesultatet under år 1902 ställt sig mycket olika inom olika delar af länet samt att de västliga och norra trakterna af länet särskildt varit ogynnsamt lottade, förordat 25 procents nedsättning för åtskilliga sökande från hufvudsakligen nämnda trakter, men däremot afstyrkt bifall till af andra arrendatorer gjord ansökning.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Stockholms, Uppsala, Södermanlands och Västmanlands län, hvilka samtliga i hufvudsak anslutit sig till hvad vederbörande domänintendenter föreslagit, hafva beträffande 1902 års skörderesultat anført att, enligt till Kungl. Maj:ts befallningshafvande inkomna uppgifter, skörden till följd af den kyliga och regniga väderleken samt den tidiga vintern på de flesta orter inom dessa län varit under medelmåttan och isynnerhet vårsåden mycket dålig, mångenstädes så dålig, att den befunnits oanvändbar till utsäde äfvensom i allmänhet svårsåld om icke osäljbar.

Under framhållande häraf hafva Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Stockholms och Uppsala län, jämte meddelande att äfven 1901 års skörd inom dessa län på det hela taget varit under medelmåttan och så klen, att något öfverskott ej funnits till år 1902, vidare anført, att, då det för arrendatorerna inom dessa län till följd af två på hvarandra följande års felslagna skördar torde möta svårigheter att utgöra dem åliggande arrendeutskylder, det syntes Kungl. Maj:ts befallningshafvande billigt, att kronoarrendatorerna inom länen erhöles lindring i sina skyldigheter genom en nedsättning i arrendeafgälderna.

Därjämte har Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Uppsala län, med förmälan att en del af sökande kronoarrendatorerna inom länet

vore för verkställda nybyggnader berättigade till afkortning å 1902 års arrendeafgifter, framhållit önskvärdheten däraf, att desse sökande icke härigenom sattes i sämre ställning, utan att de medgäfves samma arrendelindring, som kunde komma att beviljas öfriga sökandena, hvilket läte sig göra, om ifrågavarande afkortningar, i den mån de hindrade en eventuell nedsättning i 1902 års arrendeafgifter, uppskötes till ett kommande år.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Södermanlands län har be-
träffande 1901 års skörderesultat meddelat, att om också skörden detta
år på vissa trakter inom länet varit svag eller mycket svag, verklig
missväxt dock icke kunde sägas hafva förekommit annorstädes än inom
Hölebo, Daga, Åkers och Selebo härader; och då 1902 års skörd så till
strå som kärna blifvit väsentligen skadad inom hela länet samt således
arrendatorerna af kronans jordbruksegendomar inom nämnda härader
haft att kämpa med två för jordbruket synnerligen hårda, på hvarandra
följande år, hvarigenom flertalet af dessa arrendatorer råkat i ekonomiska
svårigheter, har Kungl. Maj:ts befallningshafvande ansett starka billig-
hetsskäl tala för medgifvande åt alla kronoarrendatorerna i nyssnämnda
fyra härader af nedsättning å arrendena för nu löpande arrendeår. I
fråga om nedsättning i arrendena för kronoegendomarna inom öfriga
delar af länet har Kungl. Maj:ts befallningshafvande anfört, att till
förmån för samtliga arrendatorer inom dessa delar af länet endast kunde
åberopas, att de på 1902 års skörd gjort en förlust, i allmänhet mot-
svarande arrendeafgifternas belopp; men då å andra sidan ett flertal af
dem haft att i jordbruket utstå två på hvarandra följande hårda år
och i följd däraf kämpade med ekonomiska svårigheter — såsom exempel
hvarpå Kungl. Maj:ts befallningshafvande anfört, att det beträffande
Sundbyholms kungsgård med tillydande i Öster Rekarne härad blifvit
utredt, att nästan total missväxt år 1901 där varit rådande — samt
det kunde synas orättvist, om desse fränkändes den lindring, som komme
öfriga kronoarrendatorer inom länet till del, har Kungl. Maj:ts befall-
ningshafvande hemställt om nedsättning i arrendeafgifterna jämväl för
alla kronoarrendatorerna inom dessa delar af länet.

Slutligen har Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Södermanlands
län i underdånighet fäst uppmärksamheten däraf, att några af kronans
arrendatorer inom länet jämlikt behöriga beslut förklarats berättigade
att såsom ersättning för af dem verkställda nybyggnader få det löpande
årets arrendeafgifter afskrifna, i följd hvaraf Kungl. Maj:ts befallnings-
hafvande hemställt, att, om arrendenedsättning medgäfves, det borde
föreskrifvas, att densamma skulle till dem kontant utbetalas.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västmanlands län har, under framhållande att nästlidna års klena skörd, efter ett ännu sämre föregående år, försatt länets arrendatorer i ett bekymmersamt ekonomiskt läge, hvadan anstalter till beredande af lättnad i deras betryckta ställning vore af behovet synnerligen påkallade, likväl icke ansett skäl föreligga att genom eftergift i arrendet bereda sådan lättnad, isynnerhet som ett stort antal af länets kronoarrendatorer, ehuru de träffats af en ogynnsam skörd, icke vidtagit någon åtgärd för utverkande af eftergift i arrendebetalingen; utan har Kungl. Maj:ts befallningshafvande hemställt om bemyndigande att meddela kronoarrendatorerna inom länet anstånd, på visst föreslaget sätt, med betalningen af 1902 års arrendeafgifter.

Domänstyrelsen, som genom särskilda nådiga remisser anbefallts att afgifva utlåtanden öfver ifrågavarande ansökningar, har beträffande de från kronoarrendatorer inom Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Skaraborgs och Örebro län inkomna ansökningar, såvidt nu är fråga, hemställt, att desamma måtte lämnas utan afseende, samt beträffande ansökningen från arrendatorer inom Värmlands län, under hemställan att denna ansökning, i hvad den afsåge nedsättning i arrendena, måtte lämnas utan afseende, tillstyrkt, att anstånd med erläggande af halfva arrendeafgiften måtte beviljas kronoarrendatorerna inom sistnämnda län till den 15 nästkommande november; och har domänstyrelsen särskildt beträffande de af kronoarrendatorer inom Skaraborgs län gjorda ansökningar framhållit, hurusom till stöd för desamma endast anförts, att skörden under år 1902 slagit fel, men att, då i de med sökandena ingångna arrendekontrakten fastslagits bestämd arrendesumma att utgå under en längre tid, i regel 20 år, med lika belopp så i onda som goda år, arrendatorerna bort vid arrendenas ingående kunna förutsätta, att ett eller annat missväxtår under en så lång tidrymd kunde inträffa.

I fråga om de från arrendatorer inom Stockholms, Uppsala, Södermanlands och Västmanlands län ingifna underdåniga ansökningar har domänstyrelsen till en början erinrat, att under den tid, styrelsen utöfvat sin verksamhet, en allmän nedsättning medgifvits i kronans arrenden endast en gång, nämligen då 1887 års Riksdag beviljade eftergift med 10 procent af samma år förfallna arrendeafgifter för år 1886, och att, förutom då gällande låga priser på landtmannaprodukter och svårighet att afsätta desamma, en annan omständighet förefunnits, som väsentligt bidragit till eftergiftens beviljande, eller att den öferspekulation, som på 1870-talet och början af 1880-talet gjort sig gällande på nästan alla områden af den ekonomiska verksamheten, föranledt till öfver-

drifna arrendeanbud vid auktioner för utarrendering af statens domäner, så att många arrendatorer åtagit sig högre arrendeafgifter, än som motsvarade egendomarnas verkliga värde. Sedermera hade gång efter annan ingifvits underdåniga ansökningar om lindring i arrendeafgifterna, hvilka ansökningar grundats på för jordbruket tryckta konjunkturer eller på felslagen skörd. Bland dessa ansökningar, som dels lämnats utan afseende, dels endast föranledt till anstånd med arrendenas erläggande, ville styrelsen särskildt erinra om dem, som år 1902 inlämnats från ett flertal kronoarrendatorer inom Stockholms, Uppsala och Västmanlands län, att i anseende till de hufvudsakligen i följd af missväxt år 1901 för jordbruket tryckta förhållanden erhålla lindring vid utgörande af arrendeafgifterna för arrendeåret 14 mars 1901—14 mars 1902 på det sätt att 33 $\frac{1}{3}$ procent af arrendet finge afkortas och anstånd med erläggande af lika procenttal af arrendet erhållas, hvilka underdåniga ansökningar styrelsen i underdånigt utlåtande den 27 februari 1902 ansett sig, i hvad de afsåge afkortningar å arrendena, böra afstyrka, hufvudsakligen af det skäl, att ett års felslagen skörd icke utgjorde tillräcklig anledning för en dylik förmåns beviljande; och hade Kungl. Maj:t jämlikt beslut den 7 därpåföljde mars funnit ansökningarna endast föranleda till beviljande af anstånd med en del af arrendets erläggande till den 1 oktober 1902.

Nu hade emellertid äfven sistlidna års skörderesultat inom ifrågasvarande län utfallit så, att det, efter hvad de lokala myndigheterna vitsordat, närmade sig missväxt. Styrelsen ansåge väl att kronoarrendena i dessa län ej vore högre än att en skötsam arrendator kunde under medelgoda år spara tillräckligt för att med trygghet möta ett eller annat mindre godt år, men högst få af arrendatorerna torde vara i tillfälle att efter den betydliga förlust, som tillskyndats dem i följd af 1901 års ogynnsamma skörd, nu utan andras bistånd utgöra det innevarande år förfallande arrendet, hvilket endast till en mindre del kunde gäldas af den senast inhöstade grödan. De försträckningar, hvaraf de för detta ändamål kunde vara i behof, torde det för arrendatorerna i allmänhet ej vara lätt att anskaffa, då de för det mesta ej hade någon säkerhet att erbjuda. Arrendatorernas ekonomiska ställning måste således anses synnerligen bekymmersam, särskildt deras, som begagnat sig af det nästlidna år medgifna anstånd med betalning af då förfallet arrende och nu vore hänvisade att med den senast erhållna underhaltiga skörden betala, utom utskylder, 1 $\frac{1}{2}$ års arrende. Då i följd af den skördade värsädens dåliga beskaffenhet arrendatorerna nödgades under våren för

inköp af annan sådan till utsäde vidkännas en utgift, hvarifrån de i allmänhet vore under vanliga förhållanden befriade, ökades härigenom ytterligare svårigheten för dem att anskaffa medel till arrendets betalning. Vidare vore att märka, att med få undantag de löftesförbindelser, som lämnades af innehafvarne af medelstora eller mindre arrendegårdar för arrendeskyldigheternas fullgörande, vore ingångna af hemmansägare i trakten; och då dessa nu vore i samma belägenhet som arrendatorerna, kunde ett strängt vidhållande å statens sida af dess rätt i nu ifrågavarande hänseende komma att bereda bekymmer och trångmål äfven utom arrendatorernas krets; hvarjämte, om ett större antal arrenden skulle genom försummad arrendebetaling förverkas, staten kunde åsamkas större förlust än som motsvarade den nu begärda nedsättningen i ett års arrende.

I fråga särskildt om de utaf kronoarrendatorerna inom Södermanlands län ingifna ansökningar har domänstyrelsen, som biträdt Kungl. Maj:ts befallningshafvandes förslag om nedsättning i arrendena för arrendatorer inom Hölebo, Daga, Åkers och Selebo härader äfvensom för arrendatorn af Sundbyholms kungsgård, beträffande den föreslagna arrendenedsättningen för öfriga kronoarrendatorer inom länet anført, att, då det visserligen vore känt, att sökande arrendatorer till egendomar inom Jönåkers, Rönö, Oppunda, Willättinge samt Öster- och Väster-Rekarne härader fått vidkännas felslagna skördar både under åren 1901 och 1902, styrelsen icke skulle tvekat att tillstyrka arrendenedsättning äfven för dessa, såvida tillförlitlig och fullständig utredning kunde åstadkommas, om hvilka bland det stora antalet sökande i dessa delar af länet drabbats af två missväxtår, men då sådant icke läte sig göra, och bland de sökande funnes personer, som år 1901 fått fullgod skörd, ansåge sig styrelsen icke kunna biträda Kungl. Maj:ts befallningshafvandes förslag om nedsättning i arrendena jämväl för inom dessa delar af länet boende arrendatorer.

Beträffande arrendatorers af kronoegendomar inom Västmanlands län ansökning om lindring i arrendet har domänstyrelsen icke funnit det af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länet åberopade förhållande, att en stor del af arrendatorerna inom länet icke begärt eftergift i arrendet, böra föranleda därtill, att sökande arrendatorerna skulle gå i mistning af den fulla hjälp, deras belägenhet kräfde.

Vidare har domänstyrelsen — angående de af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Uppsala och Södermanlands län gjorda förslag, att de af kronoarrendatorerna inom dessa län, som för verkställda nybyggnader medgifvits arrendeafdrag eller förklarats berättigade till afskrif-

ning af årets till betalning förfallande arrende, skulle, för att icke utestängas från en eventuell arrendenedsättning, antingen få njuta af kortning å ett kommande års arrende, eller ock erhålla ett arrendenedsättningen motsvarande belopp till sig kontant utbetaldt — förklarar sig ej kunna biträda ifrågavarande förslag, enär den fråga, som på grund af de underdåniga ansökningarna föreläge till pröfning rörande arrendenedsättning, inskränkte sig därtill, om någon del af kronans fordran för arrende under året 14 mars 1902—14 mars 1903 borde efterskänkas.

På grund af hvad sålunda anförts och med hänsyn till hvad i ärendet i öfrigt blifvit utredt, har domänstyrelsen hemställt om eftergift i de innevarande år förfallande arrendeafgifter för de af sökandena arrenderade kronoegendomar inom Stockholms, Uppsala och Västmanlands län samt inom Hölbo, Daga, Åkers och Selebo härader af Södermanlands län äfvensom för Sundbyholms kungsgård inom sistnämnda län med 25 procent, att afdragas å den del af arrendebeloppet, som vid meddelande af Kungl. Maj:ts beslut i ärendet ännu vore obetald, eller, där arrendeafgiften blifvit till fullo gulden, uppbäras kontant att afkortas å 1902 års arrendemedel.

Slutligen har domänstyrelsen meddelat, att, enligt i styrelsen verkställd uträkning, de eftergifter i arrendena, styrelsen sålunda tillstyrkt, för de särskilda länen motsvarades af följande belopp, nämligen för Stockholms län 21,278 kronor 50 öre, för Uppsala län 14,449 kronor 52 öre, för Södermanlands län 6,519 kronor 85 öre och för Västmanlands län 10,126 kronor 25 öre eller tillhopa 52,374 kronor 12 öre.

Att åtskilliga af kronans arrendatorer inom olika delar af landet till följd af nästföregående års synnerligen ogynnsamma skördeförhållanden tillfogats ganska kännbara ekonomiska förluster, därom bära såväl de talrika, till Kungl. Maj:t från nämnda arrendatorer inkomna ansökningarna om nedsättning i eller anstånd med arrendeafgifterna, som äfven de häröfver hörda myndigheternas uttalanden noggsamt vittne. Men då arrendeafgifterna för kronans egendomar i allmänhet icke äro uppdrifna, utan föreslagits och faststälts enligt skäligen beräkningsgrunder, och då arrendeperioderna i de flesta fall omfatta en tidrymd af 20 år, samt en arrendator på grund häraf bör vid arrendeaftalets ingående vara beredd att, oberoende af ett eller annat missväxtår, oafkortad erlægga den årligen förfallande arrendeafgiften, finner jag, i likhet med domänstyrelsen, ett års förfelad skörd icke ensamt för sig innebära tillräckligt skäl för en nedsättning i arrendeafgifterna. Har

däremot en arrendator fått vidkännas två på hvarandra följande missväxtår, torde en sådan nedsättning böra ifrågakomma. Enligt hvad af handlingarna i ärendet framgår och jag jämväl kunnat från de särskilda orterna inhämta, torde så varit förhållandet för de flesta kronoarrendatorerna inom Stockholms, Uppsala, Södermanlands och Västmanlands län. För dessa kronans arrendatorer torde därför någon lindring böra beredas genom nedsättning i de innevarande år förfallande arrendeafgifterna, helst med all sannolikhet kan förutses, att de två sistförflutna årens ogynnsamma väderleksförhållanden skola komma att menligt inverka jämväl på detta års skörderesultat. I afseende å beloppet af den nedsättning, som bör arrendatorerna inom ifrågavarande fyra län tillgodokomma, anser jag mig böra stanna vid 20 procent af arrendeafgifterna. Att, såsom domänstyrelsen ifrågasatt, låta denna lindring tillgodokomma endast vissa arrendatorer inom dessa fyra län finner jag mig emellertid icke kunna tillstyrka. Den omständigheten att en del arrendatorer ej undertecknat de till Kungl. Maj:t ställda ansökningarna i ämnet synes mig, vid det kända förhållande att, särskildt hvad Stockholms, Uppsala och Västmanlands län angår, skörderesultatet såväl 1901 som 1902 öfverallt varit synnerligen klena, icke böra gifva anledning därtill, att desse arrendatorer icke beredas samma förmån som sökandena; och om, hvad angår arrendatorerne inom Jönåkers, Rönö, Oppunda, Willåttinge samt Öster- och Väster Rekarne härader inom Södermanlands län, det äfven af hvad Kungl. Maj:ts befallningshafvande och domänstyrelsen anfört synes framgå, att en eller annan af desse arrendatorer icke drabbats af missväxt båda åren 1901 och 1902, lär i allt fall, efter hvad af nämnda myndigheter vitsordadt blifvit och jag jämväl haft tillfälle under hand inhämta, det stora flertalet af dem hafva att kämpa med ganska stora svårigheter i anledning af de svaga skördar, som nämnda två år uppnåtts. Icke heller kan jag finna rättvist att arrendator, som till följd af verkställda nybyggnader medgifvits arrendeafdrag eller förklarats berättigad till afskrifning af årets till betalning förfallande arrende, härigenom skulle utestängas från delaktighet af den lindring, som ansetts böra andra arrendatorer tillgodokomma. Vid nu angifna förhållanden och då det torde vara omöjligt att utreda, hvilka bland de särskilda arrendatorerne varit utsatta för två års missväxt eller allenast för ett års, finner jag mig böra förorda, att den lindring i arrendeafgifterna, jag tillstyrkt, må tillgodokomma samtliga arrendatorer inom de fyra län, om hvilka nu är fråga.

Beträffande föreliggande ansökning från kronoarrendatorer inom

Värmlands län, hvarest visserligen nästlidna år i fråga om skörden varit i hög grad otillfredsställande, men där kronoarrendena i allmänhet anses ganska fördelaktiga, torde, på sätt jag förut anfört, ett dåligt skördeår ensamt ej berättiga till nedsättning i arrendeafgifterna, men då sökandena jämväl anhållit om betalningsanstånd och ett sådant ej medför någon minskning i statsverkets inkomster, anser jag mig böra förorda, att kronoarrendatorerna inom detta län i likhet med hvad, enligt hvad jag härofvän haft tillfälle erinra, medgifvits arrendatorer inom åtskilliga andra län, beviljas anstånd till instundande höst med erläggandet af halfva arrendeafgifterna.

I fråga slutligen om förevarande ansökningar från kronoarrendatorer inom Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Skaraborgs och Örebro län, hvilka anhållit om nedsättning uti de innevarande år till betalning förfallande arrendeafgifterna, får jag, då dessa ansökningar endast stödjade sig därpå, att nästlidna år inom dessa län medfört fellsagna skördar, af skäl jag förut anfört, i underdånighet hemställa, att dessa ansökningar måtte lämnas utan afseende.

Under förutsättning af bifall till hvad jag i anslutning härtill nu går att föreslå, skulle, då enligt mig från domänstyrelsen tillhandakommen uppgift summan af de för arrendeåret 1902—1903 utgående afgifter för utarrenderade kronoegendomar inom Stockholms, Uppsala, Södermanlands och Västmanlands län utgör tillhopa 474,537 kronor 54 öre, beloppet af den nedsättning, som borde arrendatorerna inom omnämnda fyra län tillgodokomma, uppgå till sammanlagdt 94,907 kronor 51 öre.

På grund af hvad jag i detta ärende anfört, hemställer jag i underdånighet, att Kungl. Maj:t måtte

dels i nådig proposition föreslå Riksdagen medgifva

att samtliga arrendatorer af för statsverkets räkning utarrenderade egendommar inom Stockholms, Uppsala, Södermanlands och Västmanlands län må å arrendeafgifterna för arrendeåret 14 mars 1902—14 mars 1903 åtnjuta eftergift med tjugu procent, att afdragas å den del af arrendebeloppet, som ännu må vara obetald, eller, där arrendeafgiften blifvit till fullo gulden, uppbäras kontant, att afkortas å 1902 års arrendemedel;

dels, i fråga om den af kronoarrendatorer inom Värmlands län gjorda underdåniga ansökningen, i enlighet med hvad domänstyrelsen hemställt, allenast i så måtto bifalla den gjorda framställningen, att Kungl. Maj:ts befallningshafvande i nämnda län bemyndigas att, därest arrendator af under domänstyrelsens förvaltning ställd kronojord inom

länet, hvilken icke vid redan hållen uppbördsstämma erlagt hela den honom för arrendeåret 1902—1903 debiterade arrendeafgift, därom gör ansökning, meddela anstånd med erläggande af halfva arrendeafgiften till senast den 15 nästkommande november, under villkor att arrendelöftesmännen förklara sig, oaktadt anståndet, vidblifva sin löftesansvarighet för arrendets fulla gäldande, dock att sådant anstånd icke må beviljas arrendator, som den 14 innevarande mars frånträder arrendet;

dels ock förklara de från kronoarrendatorer inom Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Skaraborgs och Örebro län inkomna ansökningar, i hvad desamma afse eftergift å arrendeafgifterna, icke till någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd föranleda.

Till hvad föredragande departementschefen sålunda anfört och hemställt, däruti statsrådets öfrige ledamöter förenade sig, behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet af den lydelse, bilaga — vid detta protokoll utvisar, skulle till Riksdagen aflätas.

Ex. protocollo.

Reinh. H. J. Rudbeck.
